

Király László – Tóth Kornél

Magyar Tudományos Akadémia Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézet

HunTéka: egy új integrált rendszer a magyar könyvtári piacon

A magyar könyvtári piac – különösen annak felső és középső szegmense, azaz a felsőoktatási, megyei, városi és országos feladatkörű szakkönyvtárak – az 1990-es évek végére jobbra telítődött, más szóval ma már az ilyen típusú könyvtárak úgyszólván mindegyikében működik integrált számítógépes könyvtári rendszer. Ilyen körülmények között talán túlzott merészségnek tűnt egy új programmal – a HunTékával – kilépni a piacra, mi azonban mégis megtettük ezt. A cikk, reményeink szerint, választ ad arra a kérdésre, hogy mi indokolta ezt a merészséget.

Visszatekintés

Az 1990-es évek elején alapvető szemléletváltás következett be a számítógépes felhasználói programok megítélésében – és itt nem csak a könyvtári programokra gondolunk. Alapvető elvárás lett ugyanis, hogy a programok, hasonlóan az általánosan elterjedt szövegszerkesztőkhöz és egyéb irodai alkalmazásokhoz, grafikus felhasználói felülettel rendelkezzenek, és egérrel vezérelhetők legyenek – még akkor is, ha a felhasználás jellege ezt nem is feltétlenül indokolta.

Erre az elvárásra kétféle válasz volt adható: egy egyszerűbb és egy nehezebb megoldás. Az egyszerűbb az volt, hogy a meglévő program köré, mintegy héjként grafikus felület készült, ami azt a látszatot keltette, hogy itt egy korszerű programról van szó. A megoldás azonban nem válaszolt arra a valójában sokkal lényegesebb kérdésre: hogyan használjuk ki a teljesítményben és szolgáltatásaiban rohamosan fejlődő hardverek és operációs rendszerek képességeit, és egy vadonatúj kihívás: az internet lehetőségeit. A nehezebb, lényegesen nagyobb ráfordítást igénylő, de hosszú távon mindenképpen megtérülő megoldás ezért az, hogy hagyjunk fel a régi program toldozgatásával, dobjuk el a régit, és – a funkcionalitások megtartása mellett – tervezzünk és írjunk egy vadonatúj programot.

A webes technológiák és szabványok beépülése a programokba különösen fontos a könyvtári rendszerek esetében, ahol a kooperációnak, a hatékony adatcserének kiemelt a jelentősége. Ilyen képességek nélkül egy könyvtári szoftver ma már nem igazán piacképes.

Az elmondottak jól illusztrálhatók az MTA SZTAKI (<http://www.sztaki.hu>) által 1992 óta forgalmazott, és a közel 100 magyarországi könyvtárban működő TINLIB könyvtári rendszeren. Szakmai szempontból a TINLIB szinte mindent tudott, amit az 1990-es években egy könyvtári szoftvernek tudnia kellett. A bevezetőben említett elvárás teljesítésére az EOSi cég (a TINLIB amerikai fejlesztője) elsősre a könnyebbik utat választotta: elkészült egy windowsos héj. A növekvő igények, a technológiai fejlődés azonban kikényszerítették, hogy az EOSi az 1990-es évek végén leállítsa a TINLIB fejlesztését, és helyette egy minden ízében korszerű szoftverrel, a Q Series-szel lépjen piacra.

Az MTA SZTAKI-ban 2001-re elkészült a Q Series magyar változata, a Qtéka, amelyet több magyarországi könyvtár is megvásárolt. Világosan látszott azonban a Qtéka piaci lehetőségeinek a korlátai, melyek közül talán a leglényegesebb a magyar könyvtárak lehetőségeihez képest igen magas ár. Nem hagyhattuk azonban cserben a TINLIB-et használó könyvtárainkat, számukra alternatívát kellett kínálnunk. Így született meg az elhatározás, hogy a könyvtári területen számos referenciamunkával rendelkező és professzionális fejlesztői háttérű szegedi Ikron Kft.-vel (<http://www.ikron.hu>) együttműködve, és velük konzorciumot alkotva, megtervezünk és kifejlesztünk egy magyar gyártmányú szoftvert.

A programot HunTékának (<http://www.hunteka.hu>) neveztük el, utalva arra, hogy a program magyar tervezés és fejlesztés, és elsősorban a magyarországi könyvtárak igényeit hivatott kielégíteni. Tervezése során felhasználtuk a TINLIB és Qtéka

magyarítása és forgalmazása során szerzett tapasztalatainkat, és figyelembe vettük mindazokat az igényeket, amelyeket a könyvtárosok az évek során megfogalmaztak, és amelyeket egy USA-ban fejlesztett program esetében nem, vagy csak nagyon nehezen lehetett volna érvényesíteni. Amellett tehát, hogy a HunTéka egy, a kor követelményeinek megfelelően újragondolt szoftver, fő erőssége – hazai fejlesztésről lévén szó –, hogy a fejlődés és a felhasználók által támasztott újabb és újabb igények sokkal gyorsabban és hatékonyabban visszacsatolhatók a fejlesztésbe.

Nem elhanyagolható erősség: a *viszonylagos olcsóság*. A Qtéka szerver Windows operációs rendszert és MS SQL vagy Oracle adatbázis-kezelőt feltételez a megfelelő számú licencekkel, ami nagymértékben növeli a szoftver amúgy is magas árát. Ezzel szemben a HunTéka szerveroldali része Linux operációs rendszeren alapszik, adatbázis-kezelőül pedig a PostgreSQL szolgál – mindkettő ingyenesen telepíthető.

Általános jellemzők, hardver- és szoftverfeltételek

A *kliens-szerver* hálózati architektúrájú HunTéka rendszer *moduláris felépítésű*. Moduljai: a katalógizáló, kölcsönzési, WebOPAC, szerzeményezési és folyóirat-kezelő modul.

Szerveroldalon a HunTéka központi moduljai és az adatbázis preferált módon Linux operációs rendszeren működnek, az adatbázis-kezelő a PostgreSQL. A HunTéka szerveroldali komponensei – igény szerint – egy már meglévő UNIX szerverre is telepíthetők. A szerver tényleges hardverfeltételeit a tervezett használat jellege, az igénybevétel mértéke határozza meg. A programrendszer fontos tulajdonsága, hogy az *erőforrások elosztása rugalmasan skálázható*, más szóval az egyes funkciók ellátását végző komponensek telepítése során többféle modellt alkalmazhatunk. Jellemző példák: erős, központi szerver – „vékony” (kis teljesítményű gépet igénylő) kliensek; viszonylag gyengébb szerver – „vastag” (nagy teljesítményű) munkaállomások. A rendszerkomponensek akár több szerverre is telepíthetők, ha ezt a rendszer mérete (több, nagy adatbázis, sok felhasználó), vagy egyéb okok, pl. erőteljes webes használat indokolják.

Kliensoldalon a HunTéka minden olyan személyi számítógépen működik, amelyen a Windows újabb verziói működnek. A könyvtárosi kliensprogramok

JAVA alapúak, így platformfüggetlenek, bármely – JAVA futtatási környezet telepítésére alkalmas – operációs rendszeren használhatók.

Felhasználói felületek

A felhasználói felületek kivétel nélkül *grafikusak*. Az olvasók számára rendelkezésre álló katalógus webböngészővel használható, amelynek eszközei közismertek, így minden olvasó számára könnyű a kezelését elsajátítani. A könyvtáros által használt felületek jól áttekinthetőek, világosan strukturáltak. A program tervezésekor figyelembe vettük a fordíthatóságot is. A rendszer valamennyi komponense lefordítható idegen nyelvre, így két-, vagy akár többnyelvű környezet is könnyen kialakítható.

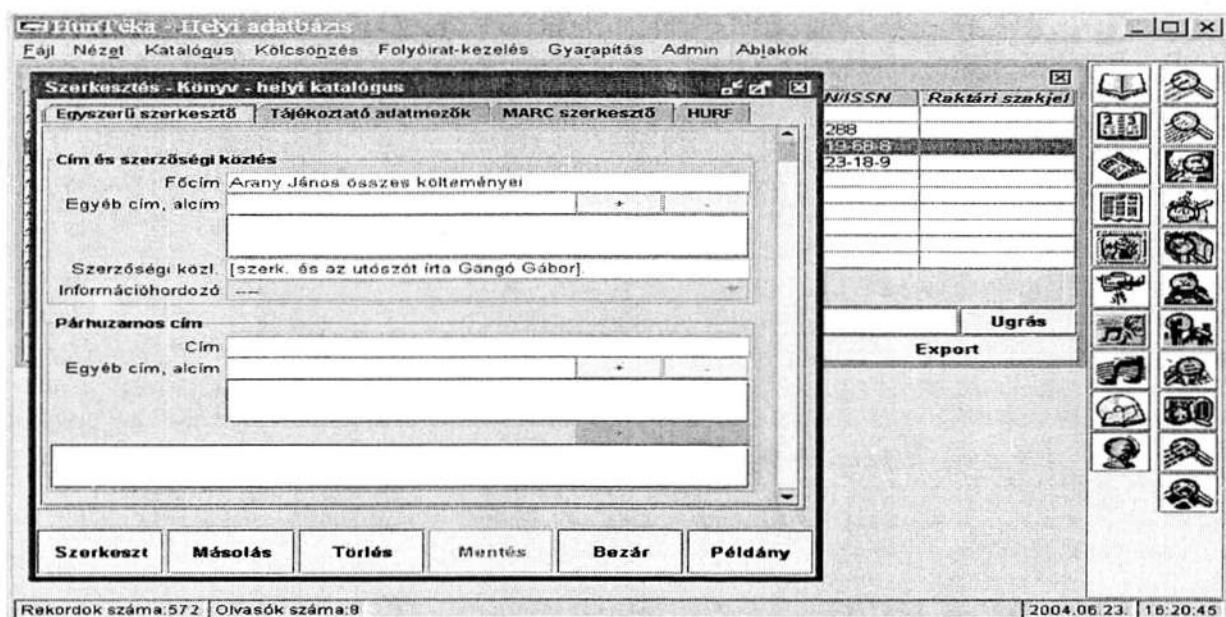
Rekordszerkezet: MARC

A HunTékában a magyar igényeknek megfelelően alakítottuk ki az *adatbázis-szerkezetet*, amely így megfelel a *HUNMARC szerkezetének és tagoltságának*. Ugyanakkor hangsúlyozzuk, hogy a programrendszer elemei jól konfigurálhatók, ami alkalmassá teszi a rendszert más rekordszerkezetek (pl. *MARC21, Dublin Core*) egyszerű adaptálására is. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy igény szerinti rekordábrázolás valósítható meg mind az űrlapon, mind a megjelenítő felületeken.

A HunTéka belső szerkezetének további sajátossága az adatalemek szintjéig lebontott tagoltság, ami lehetővé teszi az egyes adatok célzott elérését, és különféle formátumú (HUNMARC, USMARC, ISBD, cédula stb.) kinyerését. Az adatok rugalmas, könnyen testre szabható megjelenítését az *XML szabványon alapuló konfigurációs állományok használata* teszi lehetővé. A gyors és erőforrás-kímélő keresést számos index segíti elő.

A katalógizáló modul

A modul lehetővé teszi, hogy a hazai és nemzetközi katalógizálási szabványokat és szabályzatokat követve *valamennyi dokumentumtípus* (beleértve a nem hagyományos elektronikus vagy webdokumentumokat is) *tartalmi és formai feltárása elvégezhető legyen*. A feltárt dokumentumokhoz elektronikus, teljes szöveges, képi vagy hangzó anyagok is hozzákapszolhatók. Ezáltal a könyvtár kiépítheti saját digitális gyűjteményét, és kielégítheti az online tartalomszolgáltatásra irányuló egyre növekvő igényeket is.

1. ábra Bibliográfiai rekord egyszerű szerkesztője

A feltárás során a szoftver támogatja a könyvtárost a *besorolási adatok* (szerzők, tárgyszavak, sorozatok) ellenőrzésében, így az állomány áttekinthető, rendszerezett, és szakmailag is megfelelő minőségű lesz. Külön érdekesség, hogy a hagyományos besorolási rekordokon túlmenően a kiadók és nyomdák neve, valamint a megjelenési helyek és az ETO jelzetek is ellenőrzött állományba kerülnek, így az egységesítés lehetősége ezekre az adatokra is kiterjed.

Különösen nagy gondot fordítottunk arra, hogy a feldolgozás során a MARC rekordok szerkesztésében nem járatos kollégák is könnyen boldoguljanak, ne kelljen a HUNMARC hívójelek és almezők feloldásával bajlódni, hanem *egyszerű űrlapok* segítségével legyenek képesek a különféle dokumentumok formai és tartalmi feltárását elvégezni (1. ábra). Ennek érdekében 10 dokumentumtípust határoztunk meg: könyv, könyvanalitika, időszaki kiadvány, folyóiratcikk, vizuális dokumentum, videó, zenei és hangzó anyag, kotta, elektronikus dokumentum és térkép. Az űrlapot kitöltve a háttérben automatikusan felépül a teljes értékű HUNMARC rekord.

Azonban a MARC katalogizálásban otthonos könyvtárosnak – aki szereti látni a hívójelek világos struktúráját munka közben – sem lesz hiányérzete, ugyanis a feldolgozás során bármikor átválthat a *MARC szerkesztőre*, amely teljes értékű munkafelületet nyújt. Ott nemcsak megnézni, de tovább szerkeszteni is lehet a rekordot (2. ábra).

Ha pedig szeretnénk az eddig felvett adatokat jól áttekinthetően, a hagyományos, címleírási szabványnak megfelelő megnevezésekkel ellátva megjeleníteni, akkor átválthatunk a *HURF nézetre* (HURF = Human Readable Format, tréfás megnevezés a MARC = Machine Readable Cataloguing parafrázisaként).

Importlehetőségek, rekordátvétel külső forrásból

A MARC rekordszerkezet alkalmazásának következménye, hogy az ilyen formátumú rekordok betöltése teljesen automatikus. Az átvétel kétféleképpen történhet: hagyományos fájlimport funkcióval, vagy közvetlen rekordátemeléssel. Importlehetőségre példák a Magyar Nemzeti Könyvtár (OSZK) által készített bibliográfia (MNB) rekordjai (CD-ről vagy Internetről), a Könyvtárellátó (KELLÓ) által az interneten szolgáltatott bibliográfiai rekordok, vagy a Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA) adatbázisából letöltött rekordok. Hasonlóképpen betölthetők OCLC vagy Library of Congress (LC) rekordok is.

A hagyományos fájlimport funkció mellett a program katalógusmoduljában lehetőség van arra, hogy *külső adatforrásokhoz közvetlenül kapcsolódva, azokból rekordokat emeljünk át* fájlba mentés nélkül. Ezt a Z39.50 szabvány alkalmazása teszi lehetővé. A Huntékába integrált Z39.50 kliensprogram segítségével bármilyen Z39.50 szerverrel rendelkező könyvtári adatbázis elérhetővé tehető (3. ábra).

HunTéka - Helyi adatbázis

Fájl Nézet Katalógus Kölcsönzés Folyóirat-kezelés Gyarapítás Admin Ablakok

Szerkesztés - Könyv - helyi katalógus

Egyszerű szerkesztő Tájékoztató adatmezők MARC szerkesztő HURF

000 ac
001 MFT1833
008 hu# g hun
020 a 963-7519-68-8
040 a OSZK
b hun
041 0 a hun
072 1 a 2
080 a 894.511-14
100 a Arany
j János,
d 1817-1882.
243 10 a Művek
245 10 a Arany János összes költeményei
c [szerk. és az utószót írta Gárgó Gábor].
260 0 a Budapest
b Unikornis
c 1992-1993
300 a 5 db
b ill.
c 20 cm
300 11 1 szerk

N/ISSN Raktári szakjel
288
19-68-8
23-18-9

Ugrás
Export

Szerkeszt Másolás Torlés Mentés Bezár Példány

Rekordok száma:572 Olvasók száma:8 2004.06.23. 16.22:01

2. ábra Bibliográfiai rekord MARC szerkesztője

HunTéka - Helyi adatbázis

Fájl Nézet Katalógus Kölcsönzés Folyóirat-kezelés Gyarapítás Admin Ablakok

Keresési feltételek

Szerző szerb antal És

Cím

Tárgyszó

ISBN

ISSN

Kiadó

Nyelv

Információ

Tárgyszó

Lelőhely

Gyűjtemény

Dokumentum

Létrehozás

Létrehozás ideje

OSZK katalógus

Keresés Torlés

Találatok - 129 [11 - 20] - OSZK katalógus (Kiválasztott elemek: 0)

Cím	Szerző	Kiadó
Színház	Maugham, William Somer...	Európa
Az angol irodalom kis tükré	Szerb Antal, 1901-1945.	Holnap
A világirodalom története	Szerb Antal, 1901-1945.	Magvető
Percy Bysshe Shelley legszebb versei	Shelley, Percy Bysshe.	Móra
Francesco Petrarca legszebb versei	Petrarca, Francesco.	Móra
Magyar irodalomtörténet	Szerb Antal, 1901-1945.	Magvető
A világirodalom története	Szerb Antal, 1901-1945.	Magvető
Szegény kis Barackvirág	Babson, Naomi Lane.	Zöld Lomb
Arthur Rimbaud legszebb versei	Rimbaud, Arthur.	Móra
Percy Bysshe Shelley legszebb versei	Shelley, Percy Bysshe.	Móra

Előző Megjelenít Nyomtat Import Következő Frissít

Rekordok száma:572 Olvasók száma:8 2004.06.23. 16.35:07

3. ábra Z39.50 keresés az OSZK katalógusában

Jelenleg az OSZK, a MOKKA, az MTA Központi Könyvtára, az LC és a Zürichi Egyetemi Könyvtár katalógusa érhető el ily módon, a sor azonban korántsem lezárt. Mind az import, mind a közvetlen

rekordátvétel esetében igaz, hogy a címleírásokat csak a helyi adatokkal, valamint a tematikus feltárás adataival kell kiegészíteni, ami nagymértékben felgyorsíthatja a feldolgozó munkát.

Ha egy könyvtár egy másik rendszerről kíván a HunTékára áttérni, fontos a már évek óta épített *számítógépes adatbázis áttörése*. Az importmodul messzemenőig támogatja a nem MARC formátumú rekordok konverzióját is. Az MTA SZTAKI könyvtári csoportja sokéves ilyen irányú tapasztalatai alapján vállalja bármilyen, definiálható struktúrával rendelkező, elektronikus formában meglévő könyvtári adatállomány áttörését a HunTékába.

A hálózati együttműködés magas szintű támogatása

A programrendszer képes arra, hogy egyetlen fellelített környezet *több adatbázist kezeljen*. A rendszert alkotó adatbázisok fellelítették egyetlen központi szerverre, vagy szétszórhatók több szerverszámítógép között. Ezzel a módszerrel többféle célt is hatékonyan meg lehet valósítani.

Az egyik ilyen tipikus igény, amikor több, egymással valamilyen okból szorosabb kapcsolatban álló könyvtár szeretne közös rendszert kiépíteni. Jó példa erre az egyetemi kari könyvtárak együttműködése. Ekkor az egyes kari könyvtárak megőrizhetik saját speciális jellegüket, állományuk kialakított jellegének megfelelő feldolgozást és tárgyszavazást végezhetnek, ugyanakkor az együttműködés támogatása is magas szintű mind a rekordok közvetlen átemelését, mind a közös webes keresőfelület kialakítását tekintve. A közös rendszer kiépítésének másik jellemző példája a közművelődési könyvtárak különböző területi szintű együttműködése: megyei, városi vagy kistérségi könyvtári szolgáltató rendszer kiépítése (4. ábra).

A másik tipikus igény, amikor a könyvtár több, egymástól jól elhatárolt és erősen eltérő jellegű állománytesttel, különgyűjteménnyel rendelkezik, amelyeket nem szeretne közös adatbázisba ömlesztetni. Ekkor a gyűjtemények külön adatbázisba kerülnek, ugyanakkor megőrizhető a könyvtár egységes arculata a közös webes felületen, és megvalósítható a gyűjtemények átjárhatósága is a feldolgozás szempontjából.

További sajátosságok

A HunTéka – igény esetén – beépítve tartalmazza az OSZK-ban készülő *egységes magyar tezauszrt*, a KÖZTAURUSZ-t. Ezzel olyan jól használható, könnyen tovább bővíthető és fejleszthető

eszközt kínál a könyvtáros számára, amely hatékonyan elősegíti a szakmailag igényes tematikus feltáró munkát.

A *többkötetes dokumentumok leírása* és a részdocumentumok analitikus feltárása a magyar katalógizálási előírásoknak megfelelően végezhető el. A könyvtáros szabadon dönthet, hogy a többkötetes művek leírásánál az egylépcsős vagy a többlépcsős leírás szerint kíván dolgozni. A rendszer támogatja valamennyi, érvényben lévő szabványos megoldást, és képes a bibliográfiai rekordkapcsolatok megfelelő ábrázolására.

A HunTéka – a még mindig érvényes magyarországi rendelet előírásainak megfelelően – támogatja a gépi vagy nyomtatott *leltárkönyv készítését* és vezetését.

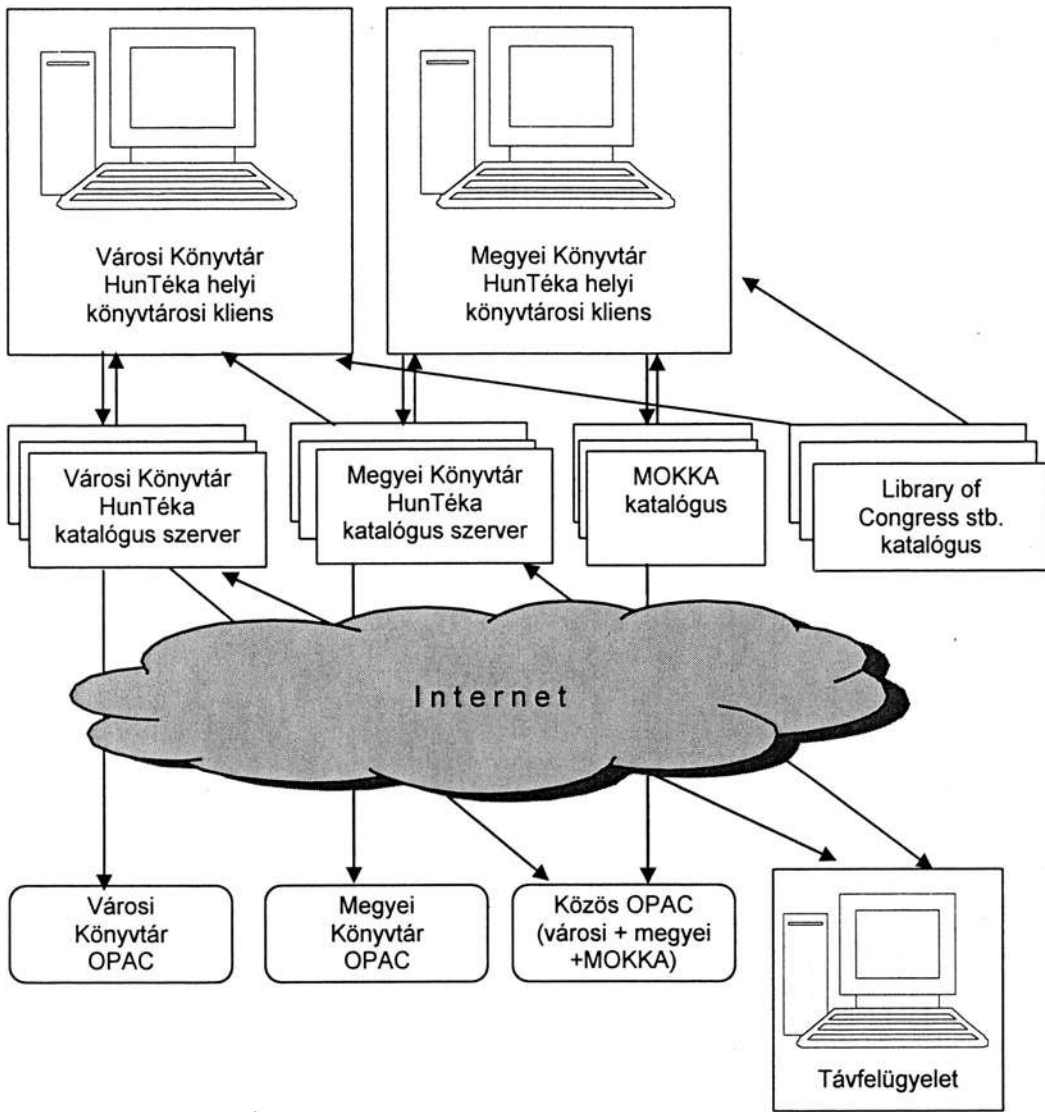
A kölcsönzési modul

Segítségével *valamennyi kölcsönzési feladat* (kiadás, visszavétel, hosszabbítás, előjegyzés, olvasók adatainak nyilvántartása stb.) kényelmesen és gyorsan *elvégezhető*. Lehetőség van a jótállók és a késedelmes olvasók pénzügyi tartozásainak pontos nyilvántartására is. A pénztári bevételezésről átvételi elismervény nyomtatható. Az olvasók elektronikus levelezés útján is kapcsolatot tarthatnak a könyvtár munkatársaival.

A kölcsönzési tranzakciókat a rendszer tárolja, és ezek alapján később részletes *kimutatások és statisztikák* készíthetők. A kölcsönzési paraméterek részletesen beállíthatók az egyes olvasói osztályoknál. A késedelmes olvasók automatikus *értesítést* kapnak e-mailben a késedelmes tételekről és az esetleges pénzügyi következményekről. Természetesen lehetőség van a késési és egyéb értesítések papír alapú nyomtatására is.

A szerzeményezési modul

A modul támogatja a gyarapítással kapcsolatos *pénzügyi és számlázási adatok* teljes körű nyilvántartását és kezelését. Adott költségvetési évre meghatározott költségkerettel rendelkező *költséghelyeket lehet definiálni*, amelyek pénzügyi nyilvántartását a program teljesen automatikusan végzi a rendelési tételekben feltüntetett árak és példányszámok alapján.

4. ábra Közművelődési könyvtári szolgáltató rendszer egy lehetséges modellje

A *rendelések nyilvántartása* három szinten történik: rendelési csomag, amely a szállítónak egy alkalommal küldendő rendeléseket fogja össze, rendelési tételek (címek), amelyek egy rendelési csomagba tartoznak, és példányok, amelyek egy adott tételhez tartoznak. Az időszaki kiadványok kivételével valamennyi dokumentumtípus címeinek és példányainak *érkeztetése* ebben a modulban történik.

A *statisztikák és listák* készítését sokrétű, a felhasználó által kiválasztható szempontok szerint paraméterezhető kimutatások támogatják.

A folyóirat-kezelési modul

Ebben a modulban a könyvtáros nyilvántarthatja a könyvtár állományában meglévő időszaki kiad-

ványok *cím- és állományadatait*, naprakészen nyomon követheti a *periodikumok füzeteinek beérkezését*. A hiányzó vagy késedelmes füzetekről kimutatást készíthet, ami alapján elvégezhető a reklamálas.

A *füzetek generálása automatikusan történik* a folyóirat rekordjában felvett adatok (gyakoriság, füzetek száma, borítódátum, példányszám) alapján. Lehetőség van a létrehozott füzetek módosítására és újak készítésére az összevont és a külön-számok, indexek kezelése érdekében. A modul integráns módon kapcsolódik a katalógus és a szerzeményezés modulhoz. A katalógusban már felvett folyóiratcímek itt megjelennek, a nyilvántartott időszaki kiadványok rendelése, a költségek könyvelése, a szállítói levelezés pedig a gyarapítás modulban bonyolítható.

A WebOPAC modul

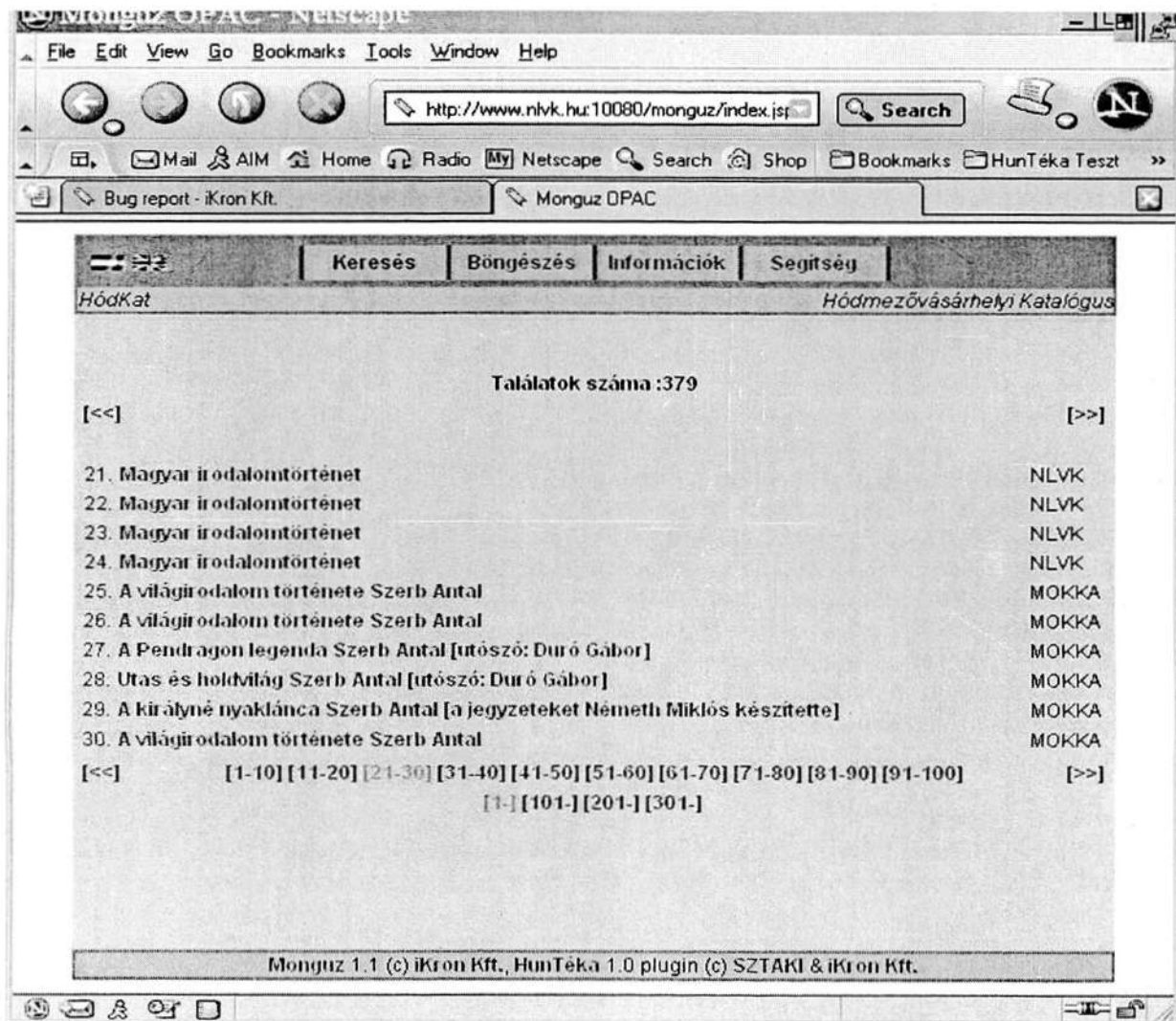
A Webalapú Olvasói Katalógus (OPAC) modulban az olvasó igényeinek és előismereteinek megfelelő bonyolultságú kereséstípusok között választhat, amelyek az egyszerű böngészéstől a több szempontú, különféle szűrési feltételeket is tartalmazó keresésekig terjedhetnek. A találati halmaz jól rendezett csoportokra bontva jelenik meg.

A kiválasztott dokumentumból kiindulva közvetlenül, linkeken keresztül eljuthatunk a kapcsolódó dokumentumokhoz (pl. forrásdokumentum, többkötetes közös része). Ugyanígy kilistázhatjuk az egy szerző, tárgyszó vagy más besorolási tételhez tartozó bibliográfiai rekordokat is, illetve a hozzákapcsolt példányok adatait is. A multimédia anyagok, URL-ek, elektronikus dokumentumok közvetlenül elérhetők a megjelenített bibliográfia rekordból.

A WebOPAC modul az Ikron Kft. által kifejlesztett Monguz webes keresőre épül, így lehetségesé válik több katalógus együttes keresése is (5. ábra).

A könyvtárosok támogatása, szoftverkövetés

Az internet lehetővé teszi, hogy az MTA SZTAKI teljes mértékben átvállalja a szoftver üzemeltetésével és követésével kapcsolatos összes feladatot, beleértve az adatok biztonságos mentését, az esetleges működési zavarok azonnali elhárítását, a szoftver folyamatos karbantartását. A könyvtáros koncentrálhat arra, ami a feladata: a katalógus építésére, az olvasók kiszolgálására. Ebben további segítséget nyújt a webalapú hiba- és feladatbejelentő rendszer, amelyben minden ügyfél

5. ábra Több katalógus párhuzamos lekérdezése WebOPAC felületen

bejelentései visszakereshetők, ezáltal a rendszer mind a felhasználók, mind a fejlesztők számára hasznos tudásbázissá válik. A bejelentő rendszer mellett természetesen tovább működnek a hagyományos ügyfélszolgálati formák, a telefon, e-mail és a helyszíni konzultáció is.

Virtuális közös katalógus

Napjaink trendje, hogy az eddig elkülönülten működő könyvtári katalógusok közös, virtuális katalógusokba olvadnak össze. A HunTéka ennek az elvárásnak is megfelel, mivel a különálló HunTéka katalógusok a program Z39.50-es interfészén keresztül egyszerűen összevonhatók egyetlen virtuális katalógusba. A szabványos lekérdező nyelv használata másrészt azt is lehetővé teszi, hogy a HunTéka adatbázis nagy, integrált keresőrendszerekbe is bekapcsolható legyen.

További lehetőségek rejlenek a korszerű OAI-PHM (*Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting* = Nyitott archívumokra vonatkozó kezdeményezés, Protokoll a metaadatok begyűjtésére) alkalmazásában (OAI honlap: <http://www.openarchives.org>; OAI Forum: <http://www.oaforum.org/index.php>). Ennek segítségével megvalósítható a kulturális örökséget őrző intézmények, közgyűjtemények eltérő jellegű és formátumú adattárainak egységes, közös felületen történő lekérdezése. A HunTéka rendelkezik OAI adatszolgáltató (Data Provider) modullal, amelynek segítségével a HunTékát használó könyvtár bekapcsolódhat magasabb szintű – könyvtárak, múzeumok, levéltárak részvételével létrejövő – együttműködési kezdeményezésekbe is. Példaként említhető az MTA SZTAKI által beindított első magyar OAI alapú szolgáltatás, amely a HEKTÁR projekt (<http://hektar.sztaki.hu>) keretében valósult meg 2004 áprilisában. A projektnek azonban máris folytatása van: a HEKTÁR funkcionálisan továbbfejlesztett változata, az NDA@SZTAKI (<http://nda.sztaki.hu/kereso/index.php>) keresőrendszer, amely kompa-

tibilis a Nemzeti Digitális Adattár (NDA) által elfogadott formátumokkal, minősített (qualified) Dublin Core formátumot használ. Rekordállománya meghaladja a 300 ezret, többek között az OSZK Amicus rendszerének teljes állományát is tartalmazza.

Zárszó

A HunTéka korszerű és elegáns, a ma igényeit messzemenően kielégítő – és a holnap igényeinek kielégítésre felkészített – könyvtári rendszer. Használatával a könyvtár képessé válik arra, hogy illeszkedjék a tudáslapú társadalom modelljébe, és a digitális információ korában is megtarthassa eddigi meghatározó szerepét a kultúra megőrzése és továbbadása terén. Amikor közel három éve elhatároztuk, hogy belevágunk a HunTéka fejlesztésébe, komoly kockázatot vállaltunk – finánciálisan is. A fejlesztés ugyanis teljes egészében saját erőből valósult meg: nem kértünk sem állami támogatást, sem azt, hogy a könyvtárak előfinanszírozzák a fejlesztést. Csak abban bízunk, hogy a könyvtári piac utólag visszaigazolja döntésünk helyességét. A cikk írásának időpontjában 20 HunTékát választó könyvtár azt látszik bizonyítani, hogy jól döntöttünk.

Irodalom

- LENGYEL Monika–SIMON András: „Rendszerváltás” a hazai könyvtárakban – divathullám vagy kényszer? = TMT, 50. köt. 8. sz. 2003. p. 313–317. <http://nda.sztaki.hu/kereso/index.php>
- TÓTH Kornél: XML alkalmazások a HunTéka könyvtári rendszerben. NWS 2003. <http://nws.iif.hu/ncd2003/docs/0nj/nj30.htm>
- TÓTH Kornél: Elosztott könyvtári rendszerek megvalósítása a Z39.50 és az OAI protokoll használatával. NWS 2004. <http://www.hunteka.hu/ElosztKonyvtRendsz.html>

Beérkezett: 2004. VI. 4-én.